

tiste pa, ki pod zemljo trdo leže, čeravno jako iz brazde molé, se nekoliko prirežejo, kar se tudi lahko stori, če se z eno nogo na mladiko stopi, in to, kar je je preveč, odreže.

Če je kraj na to vižo pripravljen, ga drugo spomlad z želodom obsejem, za posetev 1 orala ali 1600□ sežnjev jemljem po 10 vagánov želoda; potem dam z želodom obsejani kraj s kakim težkim valjarjem povleči, tisti želod pa, ki po vrhu ostane, otroci v zemljo potlačijo. Na to vižo sem si kaj lepo obsetev napravil. Vrbovje sem pa le zato nasadil, da je varovalo, da ni trava hrastičja prerastla; vrbovje je travo popolnoma zadušilo, in ni mi bilo obilo stroškov prizadalo.

V drugem ali tretjem letu režem mladike, iz katerih dam jerbace in druge pletenice plesti, in to delo toliko časa vsako leto ponavljam, dokler jih hrastičje popolnoma ne zamori, kar se že v 8 ali 9 letih zgodi. Tako sem si zaredil lepih in čvrstih hrastičev od leta 1842, ki so eden k drugemu po 28 čevljev visoki.

Po novejših skušnjah jemljem sedaj za posetev enega orala le po 4 vagáne želoda, ker hrastje vrbe prenašlo zaduší; do 12. leta sem — kakor je cena vrb — iz enega orala 60 gold. skupil; od 12. leta dalje se vrbje od leta do leta slabeje obnaša, kakor bolj hrastiči rastejo in se po širjavi razprostirajo.

Najboljšo hrastovino, ki mi ni veliko stroškov prizadala, sem si pa tako-le napravil: Kraje, ktere sem mislil z želodom obsejati, sem prepustil delavcom, da naj jih, kadar je moč, v jeseni in pozimi prekopljejo. Spomladi se je na tako obdelane kraje lan posejal, ki se na taci krajih vselej dobro ponaša. Brž ko se lan zagrebe, se v napravljene grabničke želod po 4 čevlje zrno od zrna posadí, in potem takem pride na 2 čevlja dvojce zrn eno od družega po palcu globoko v zemljo, ko se lan poruje, ostane želod brez vse overe pri miru. Zdaj morajo delavci sad opléti in zemljo prekopati. V drugem in tretjem letu dam zemljo med hrastiči zopet prekopati in s krompirjem, fižolom, repo, zeljem itd. obsaditi. Za ta pridelek, ki jim ga vselej brez plačila prepustim, družega ne tirjam, kakor da mi hrastiče čiste držé.

Na to vižo nimam pri obdelovanji nobenih stroškov, tem bolj pa kaj lepo hrastovino, v kateri je po tri leta staro mladje že po 5 čevljev visoko in po palcu debelo; ob enem sem že nekoliko let blizo 180 družinam največo dobroto skazoval. So mi pa tudi posebno hvaležne, in mi hvaležnost svojo s tem skazujejo, da se skušajo, kdo lepšo hrastovino obdela in kviško spravi, in tako zboljšam eno pleho za drugo v gojzdu.

Iz „Neue Erfind.“

Ljudske knjižnice ali bukvarnice.

Na nebu sijajo večje in manjše zvezdice. Lučica pri lučici veže čarobno nebo razsvitljeno.

Bila je tma v naši predragi domovini. Unele so se krasne zvezde na nebu domačem: čitavnice v glavnih slovenskih mestih. Pokriva še tú in tam kak oblak vstajajoče druge sestrice, ki ga bodo predrle in zasijale v slogi s svojimi sesticami.

Te poglavitne čitavnice — zvezde večje — se mi zdijo kakor močne držice v mreži razsvitljenja narodnega, ktero mora zamigljati žareče od mnogih drugih manjih zvezdic — ljudskih knjižnic.

Davno sem že ta nasvèt ali to željo hotel izustiti — in srčno me veseli, da naprava neobhodno potrebnih ljudskih ali občinskih, ali farnih, ali selskih knjižnic so že drugi rodoljubje nasvetovali v vseh naših poglavitnih slovenskih časnikih. *)

*) Iz „Novic“ nam je znano, da pri mnogih farah so že pred več leti ustanovljali take bukvarnice, kjer so farani ob nedeljah

Mi smo zaostali, se vé da ne po lastni nemarnosti, temveč po hudi osodi.

Treba je, da začnemo na vseh straneh zbirati vse svoje moči, če se hočemo rešiti iz tmine, in lastno, narodno izobraziti.

Premišljevatí moramo, ktere predstva nam zamorejo pomagati, in kako, da se zamorejo pridobiti in zbrati za naš tako dolgo zapušeni narod.

Narod naš mora se zavediti, spoznati po svojem rodu, po svoji žlahti, po svojih močeh, po svojem poklicu, po svoji zgodovini. Narod naš mora zvediti, kaj človeštvo na svetu premišluje, kako v poljedelstvu, obrtništvu, v vedah in umah napreduje, kaj je dozdej z duhom in z drugimi močmi dovršilo. Dozdej je našemu narodu skoraj vse zakrito.

Al to ni strašna osoda obsojenca, kateri mora biti ločen od najdražjih božjih darov in blaga človeškega?

Narodu našemu se mora podati pravi poduk, se mora prižgati pravo razjasnjenje brez škodljivih veš, ki pri drugih narodih švigajo kakor prave razsvitljivke, pa so le zapeljivke.

Narod naš je radoveden, neizrečeno prebrisane glave, in hrepení po znanstvu in novicah o tej ali uni zadevi.

Kaj mu je tedaj treba?

Prave, zdrave trezne dušne hrane.

Slovstvo naše ni še bogato, — al če Bog dá in še rodoljubno se poprimemo pisanja v mnogovrstnih zadevah, hoče se množiti. Dozdej je naše slovstvo tudi nespačeno; poštenost in čistost slovstva našega moramo skrbno varovati, da se nam ne pokvari naše pobožno in dobro ljudstvo.

Zamoremo že zdaj podati mnogo bukev zanimivega in podučnega zapopadka našemu narodu, — in vsak dan bode to lože, bolj ko se bode naraševalo število čitateljev.

Posebno željo zastran novih knjig imamo do naših zgodovinskih pisateljev, da naj pojasnejo zgodovino Slovincov in Slovanov, da naj pokažejo, kako da smo vsi enega debela razne vejice, kako da smo mi zaostali v razcvetenju, in da zdaj v dobrem, toplem pomladanskem solncu moramo svoje brstke pognati, razcvetati, da zamoremo z drugimi sad omike roditi v slavo in korist majke slave in v spolnjenje nam od Večnega naložene naloge.

Na dalje naj se spisujejo povestice zanimive iz slovenske in sploh slovanske zgodovine v probudo našega ljudstva.

Piše naj se dalje še o tem in drugem raznem predmetu, — saj še toliko nerodovitne zemlje leži na polju našega slovstva.

Vse naj se pa piše razumljivo in v narodnem duhu. Jedro naj več velja kakor lupina.

Ker pa že s tem, kar imamo, zamoremo za potrebo založiti knjižnice male, začnimo nemudoma jih ustanovljati.

Celi narod naš naj se razdeli v take društva, naj se vdeleži pri taci knjižnicah. Kar je posamnemu nemogoče zavolj prevelikih stroškov, bode složenim in združenim lože, — in budila se bode tudi uzajemnost in bratstvo med rojaki, ki moramo jeden drugega kolikor mogoče podpirati. Bratovska ljubezen naj popravlja, kar je škodovala tuja sila.

Take knjižnice naj si preskrbé naše rodoljubne časopise, ki se vestno in neprenehoma trudijo za naše blagostanje, in knjige domače ter počasi tudi od drugih naših bratov slovanskih, posebno na jugu.

Bukvice naj gredó od rok do rok. Če eden kaj ne razume, naj praša bolj zvedenega. Bolj zvedeni in prebrisani podstopijo naj se ljudomilega dela, da učé svoje sobčane brati in pisati.

Pokažimo, da zamoremo posebno napeti svoje dušne

prebrane bukvice nazaj nosili, pa druge dobivali. Spominjamo se, da smo na Dobrovi poleg Ljubljane sami z veseljem ogledovali tako knjižnico. Naj gosp. Tomanov opomin pripomore še več k temu lepemu in važnemu početju ljudske omike po vsem Slovenskem!

Vred.

sile in da prava ljubezen vlada med nami. V tem bode rastla edinstvo in sloga, — v slogi pa le dozoreti zamorejo večje djanja.

Zato dragi, mili rodoljubje, blage duše! zastavite Vaše delo za važne, prevažne pripomočke narodnega izobraženja. Zbirajte po občinah (županijah ali srenjah) ali po farah, ali posamesnih selih ljudi skupaj, da si z zjedinjeno močjo napravljajo knjižnice, v katerih naj se nasrkajo dobrega medu iz dobrih narodnih knjig.

Kakor se vnema na nebu nebrojno zvezdic ko svitla mreža celo nebo vspenjajoča, tako naj se zbudi v našem narodu knjižnica pri knjižnici, ki bodo prave luči narodnega razjasnjenja.

Dragi bratje, poprimimo ta nasvet, — zadnji čas je. Česki narod nam je priča, kako obilen sad donasajo take knjižnice. V Čehih imajo že 20—30 let take čitavnice, katerih se zdaj že šteje na stovce.

Kakor pa zvezdogled vsako novo zasledno zvezdo radostno oznani celemu svetu, tako naj se tudi naznanuje porod te ali une nove ustanovljene bukvarnice. Radostni jo bomo pozdravili in se zahvaljevali njih ustanoviteljem.

Zato naj ne bode prošnja naša, da naj se nemudoma ustanovljujejo ljudske knjižnice, glas upijočega v puščavi!

V Radoljci 30. aprila.

Dr. Lovro Toman.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Debelo sem Lojzeta ogledoval, ker sam jez ga še nisem poznal. Ko nehoté ravno spet oči v njegove opanke vperam, se mi dobrovoljno nasmeja in mi reče: „Če si kaj kunt, dobi mi pri kakem čevljarju lekcijo — pa zdajle enajst bije — moram teči, pri krojaču me že cel kolegij čaka.“ — In pri tej priči prijazno vsakemu izmed nas za slovo roko stisne in na voglu, preden je s cilindrom vred v drugi ulici zginil, se še enkrat obrne in zavpije: „Fantje, da ne pozabite! Zvečer v Kostavnjevici (= predmestje: Landstrasse) pri „črnem jelenu“!

Potem se tudi mi razidemo in jez poprašam tovarša, kaj in od kod da je Lojze in da ga že on tako dobro pozná? — Zakaj nisi šel sinoč z nami k „črnem jelenu“ — mi odgovori — bi bil pa spoznal, kak hraber fant je Lojze — po pravici reči — on je najbolji „kerlc“ med vsemi juristi in filozofi — to ti je tako židane volje; vsi smo ga mogli precej tikati, nič ni tako „štiman“, kakor Prežvečnik. Rekel je, ko je prišel v krčmo, da je kakor star študentovsk general prišel ogledovat regrute svoje kranjske brigade. Vsedel se je potem kakor starašina v kot, kjer ima zmiraj svojo veliko pipo spravljeno, ki se „sistem“ imenuje. Ko potem še mehur iz žepa izleče, si „sistem“ nabaše, si ga s kresavno gobo zapali in se v cele oblake dima zavije, — to ti je bil pravi paša!

Oj, kako smo se mu smejali, on sam sebi pa najbolj.

Ko en par klobasic povečerja, nam začne pripovedovati, da je o tej zadevi popolnoma Špartanec. Kar je bila njim črna juha, so njemu Frankfurtarce, katerih noben večer v nemar ne pusti, kajti so najcenejše. Pozneje ti je bil še le smeh, ko nam Lojze začne razkladati svoje dogodke tolikoletnega učilišnega življenja. Kmali bi bili smeha popokali, ko nam je pravil, kako je za vselej izplačal Magnifikus-a dr. Harampašata, ki je od nekaj slovel zavoljo svoje sirovosti do študentov. Bil je konec semestra in Lojze je mogel zavoljo svojega Knafel-na ravno pri njem colloquium (mali izpit) narediti. Učeni mož jih je za eno dopoldne 20 in med njimi tudi Lojzeta odločil, na kterege je pa pozneje popolnoma pozabil. Imel je pa navado študente namesti po postavi s „gospod“ kar z „on“ (nemški „Er“) nagovorjati. Se vé, da Lojzeta ni po obrazu poznal, in ko ga v zadnji klopi kakor ponižnega grešnika vgleда, zarenči hudo nad njim: „Wozu

ist denn er gekommen?“ Lojzeta ta beseda zbode kakor bi ga bila osa pičila, zato glavo po koncu dvigne in mu naravnost odvrne: „Er wird doch wissen, warum er mich bestellt hat!“ Za en trenutek vseh 19 tovaršev, ktere je učeni mož že tri ure trdo stiskal, omolkne „obstupuere omnes, intentique ora tenebant“ — al le za trenutek; potem pa se zakrohota, in naredi se taka „allgemeine Heiterkeit“, da je bila una l. l. v državnem zboru le senca proti njej. Gospod Magnifikus so na vse viže barve spreminjali; zadelo jih je kakor strela iz jasnega, molčijo precej časa in v tla gledajo, — odtistihmal niso nikdar nobenega več z „er“ nagovorili.“

Vse to mi je moj šolski tovarš od Lojzeta pripovedoval. Da je moja radovednost strašno podkuril in da sem bil zvečer prvi pri „črnem jelenu“, mi skoraj ni treba dostaviti. Da sva se z Lojzetom precej sprijaznila in da je potem marsikteri večer pretekel v družbi z njim pri „črnem jelenu“, se tudi samo po sebi razume. Mesci so se vrstili, leta tekla, marsikaj se je spremenilo, al Lojze je bil zmiraj enak, vedno vesel, poln šale in prav humorist, večidel suh in po bojih s prepeličarji*) mu je na glavi čepil potlačen cilindar, od vrata do nog je bil elegant, na nogah je imel pa opanke ali sandale, sam ne vem, kaj bi prav bilo. Vzrok elegancije srednjega života pa je bil, da je Lojzeta osoda mila k nekemu krojaču pripeljala, ki je imel 12 otrok. Te je Lojze že čez 7 let vsaki dan po dve uri brati, pisati in številiti učil, za kar ga je krojač, kadar je bilo treba, zmiraj po najnoveji šegi od vrata do petá okinčal. Dostavil je Lojze, da je pri krojaču še najmanj za 10 let zavarovan, ker je njegov najmanjši nadepolni prihodnji učenec še le 5 mescov star. — Lojze nam je pel, kakor smo si zbrali, ali prvi ali drugi tenor, če ni bilo drugače tudi „bas terc“. So se zapele gorenske fantovske, je bil pa on prvi sodnik v vižah in v tekstu, za kar je tudi dobil priimek „Fant iz fare.“ — Brez Lojzeta ni bilo nobenega veselja, nobene šale, nobenega ropôta, ker le enkrat sem ga resnega vidil. En večer namreč je pri „črnem jelenu“ strežaj njemu navadne Frankfurtarce, njegovemu sosedu pa telečje pečenke prinesel, kateri mu smehljaje reče: „Vidiš, Lojze, Marta si je boljši del zbrala.“ Al ime „Marta“ je starega študenta čudno prešinilo; obraz v nenavadne grbe spravi in celi večer ne bele ne črne ne črhne. Osupnjeni ga poprašujemo, kaj da mu je: ali ga mar je kdo razžalil? Pa ni bilo besedice iz njega spraviti. Globoko zdihne, svojo staro dežo s klina sname in zoper vse običaje ob desetih odide.

Zvedil sem pozneje, da je, pridši domú, luč na omaro pred majhno podobo postavil, kjer mu je draga Ljubljanka namalana visela. — Bila je Lojzetova Marta. — Dolgo dolgo je slonil pred mično podobo in premišljeval nekdanje srečnejše čase, kako so ga mati, poštena branjevka, v šolo dali, da bi enkrat „gospod“ postal, kako se je vsa žlahta že veselila tega veselega časa, al Marta Marta je naenkrat vse te nade podrla! Lojze je šel zavoljo nje, skregan z vso rodbino, namesto v lemenat na Dunaj. Pri odhodu mu podá to podobo v vedni spomin. Al le podoba mu je ostala. Marta se je v Trst omožila in enega njegovih vseučilišnih tovaršev vzela. Premišljeval je, kako so njegovi gimnazijalni tovarši srečni kaplanje, zdravniki, pravniki, uradniki itd., kako vedno novi študentje dohajajo in stareji čez 4 leta odhajajo — le on sam je neprenehoma že čez 12 let tu — le on sam je „stari študent“ *κατεξοχην* — le on je postal: stara pomahana glava! Peklo ga je to v srce.

Sveča je do konca pogorela, Lojze se tiho sleče mr-mraje refrain znane nemške študentske pesmi: „Die Wein, der Bier und das verfluchte Liebe haben mich auf die Hund gebracht!“ Preden ga Morfej popolnoma objame, še enkrat zdihne: Marta, Marta! Zjutraj že solnce predrzno skoz

*) Izrek med Slovenci na Dunaji za jude, ker so v pušavi prepelice jedli.